

K Z O M B U N D I A K Ń A T
Z B A D A Ń

Warszawa, styczeń 2012

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/16/2012

SAMOPOCZUCIE POLAKÓW

W ROKU 2011

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W jednym z ostatnich badań¹ pytaliśmy respondentów o nastroje i emocje, jakie towarzyszyły im i ich najbliższemu otoczeniu w 2011 roku. Monitorowane od ponad dwudziestu lat kwestie, pozwalają nam śledzić zmiany zachodzące w samopoczuciu Polaków i w ogólnym klimacie społecznym. Można by przypuszczać, że z racji pojawienia się drugiej fali kryzysu gospodarczego, w roku 2011 powinno nastąpić pogorszenie kondycji psychicznej Polaków. Z wcześniejszych badań wynika², że pierwszej fali kryzysu towarzyszyło znaczące pogorszenie nastrojów środowiskowych, przy jednoczesnym braku większych zmian w samopoczuciu badanych. Czy druga fala wywołała taki sam efekt?

WŁASNE SAMOPOCZUCIE

Samopoczucie Polaków, podobnie jak w ubiegłych latach, badamy za pomocą jedenastu pytań dotyczących częstości doświadczania różnych stanów emocjonalnych – zarówno tych pozytywnych, jak i negatywnych.

W minionym roku większość badanych często lub bardzo często odczuwała zadowolenie, że powiodło im się w życiu (57%), pewność, że wszystko układa się dobrze (55%), oraz dumę z własnych osiągnięć (52%). Ponad dwie piąte respondentów było w ubiegłym roku wielokrotnie czymś zaciekawionych (44%) i choć porównywalnej grupie osób często towarzyszyło zdenerwowanie (47%), to pozostałe negatywne emocje doświadczane były już rzadziej.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (259) przeprowadzono w dniach 1 – 8 grudnia 2011 roku na liczącej 950 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Samopoczucie Polaków w latach 1998-2008”, grudzień 2008 (oprac. B. Wciórka).

Tabela 1

Jak często w ciągu 2011 roku doznawał(a) Pan(i) następujących uczuć:	Bardzo często	Często	Rzadko	Prawie wcale, wcale
	w procentach			
– był(a) Pan(i) zadowolony(a), bo coś się udało, powiodło się w życiu	6	51	37	6
– poczuł(a) Pan(i) pewność, że wszystko układa się dobrze	4	51	37	8
– był(a) Pan(i) dumny(a) ze swoich osiągnięć	7	45	38	10
– był(a) Pan(i) szczególnie czymś zaintrygowany(a), zainteresowany(a), podekscytowany(a)	5	39	44	12
– był(a) Pan(i) zdenerwowany(a), rozdrażniony(a)	8	39	43	10
– czuł(a) się Pan(i) zniechęcony(a), znużony(a)	4	28	51	17
– czuł(a) się Pan(i) jako obywatel(ka) wyraźnie lekceważony(a) przez władzę	7	20	35	38
– czuł(a) się Pan(i) bezradny(a)	4	23	47	26
– ogarniała Pana(ią) wściekłość, miał(a) Pan(i) ochotę wszystko rozwalić	5	20	38	37
– czuł(a) się Pan(i) nieszczęśliwy(a), był(a) Pan(i) w depresji	3	15	39	43
– myślał(a) Pan(i) o popełnieniu samobójstwa	0	2	4	94

Co trzeci badany często lub bardzo często bywał zniechęcony i znużony (32%). Wielu odczuwało bezradność (27%), wściekłość (25%) oraz miało poczucie lekceważenia przez władzę (27%). Mniej liczna grupa badanych deklaruje, że często odczuwała stany depresyjne, była nieszczęśliwa (18%), a jedynie bardzo nieliczni przyznają się do myśli samobójczych (2%).

Ponad trzy czwarte badanych często lub bardzo często doświadczało co najmniej jednego z wyżej wymienionych uczuć pozytywnych (77%), a dwie trzecie – negatywnych (67%).

Samopoczucie Polaków uwarunkowane jest położeniem społeczno-ekonomicznym (zob. tabele aneksowe). Osoby lepiej oceniające warunki materialne swoich gospodarstw domowych częściej były czymś zaintrygowane, dumne ze swoich osiągnięć, zadowolone, a także częściej miały pewność, że wszystko układa się dobrze. Rzadziej natomiast odczuwały wściekłość, zniechęcenie, stany depresyjne, bezradność czy zdenerwowanie. Lepsze samopoczucie częściej było udziałem badanych mających nie więcej niż 35 lat, osób z wykształceniem średnim i wyższym oraz mieszkańców największych, ponadpółmilionowych miast.

W minionym roku w gorszej kondycji psychicznej były kobiety – częściej czuły się zniechęcone (36% wobec 28%), bezradne (32% wobec 22%), częściej odczuwały wściekłość (28% wobec 21%) oraz depresję (23% wobec 13%). Może to po części wynikać z panujących w naszej kulturze wzorców, które w większym stopniu zezwalają kobietom przyznawać się do odczuwania takich emocji.

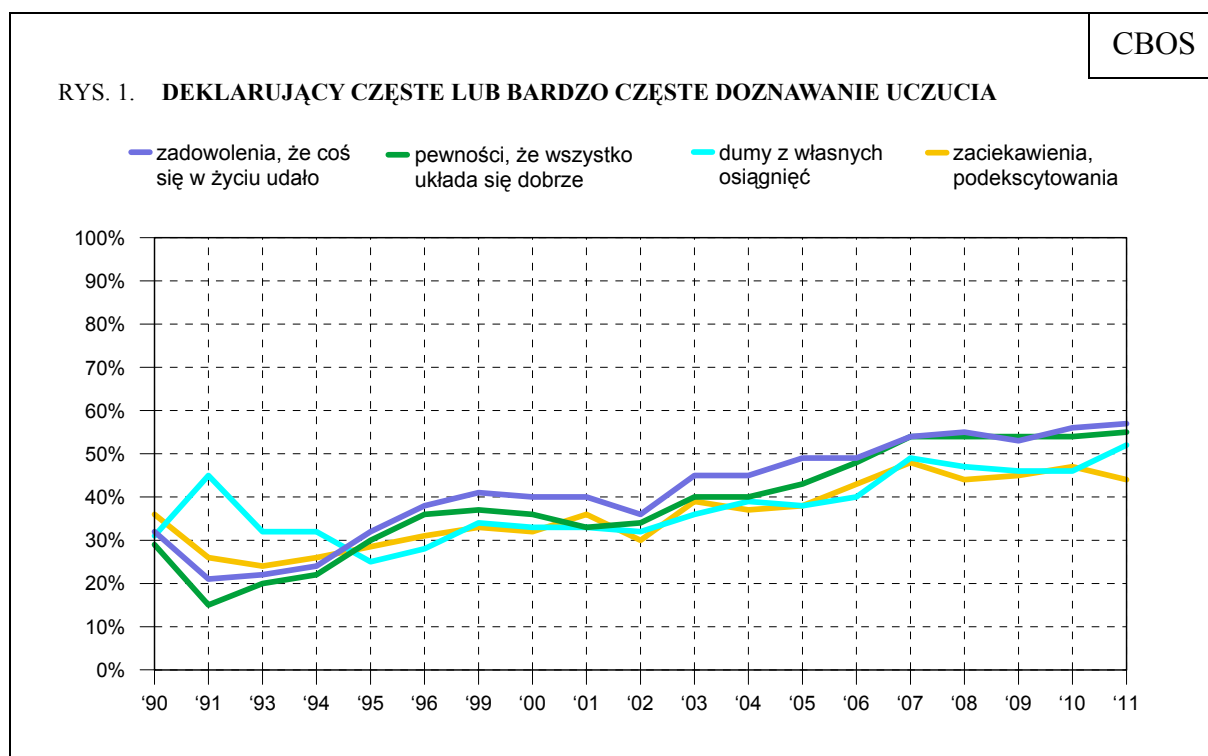
Opinie dotyczące kwestii lekceważenia przez władzę okazały się mniej zróżnicowane społecznie. Choć i tu nie małą rolę odgrywała sytuacja materialna respondentów oraz płeć – osoby gorzej oceniające swój status materialny oraz mężczyźni częściej deklarowali, że byli lekceważeni przez władzę.

Tabela 2

Jak często w ciągu mijającego roku doznawał(a) Pan(i) następujących uczuć:	Zsumowane odpowiedzi „bardzo często” i „często” w latach																		
	‘90	‘91	‘93	‘94	‘95	‘96	‘99	‘00	‘01	‘02	‘03	‘04	‘05	‘06	‘07	‘08	‘09	‘10	‘11
	w procentach																		
– zadowolenia, że coś się w życiu udało	32	21	22	24	32	38	41	40	40	36	45	45	49	49	54	55	53	56	57
– pewności, że wszystko układa się dobrze	29	15	20	22	30	36	37	36	33	34	40	40	43	48	54	54	54	54	55
– dumy z własnych osiągnięć	31	45	32	32	25	28	34	33	33	32	36	39	38	40	49	47	46	46	52
– zaciekawienia, podekscytowania	36	26	24	26	-	31	33	32	36	30	39	37	38	-	48	44	45	47	44
– zdenerwowania, rozdrażnienia	67	69	64	64	59	56	55	55	56	54	56	52	49	45	38	44	45	42	47
– zniechęcenia, znużenia	52	62	49	49	43	41	37	38	36	39	38	36	36	35	28	30	32	30	32
– poczucia lekceważenia przez władzę	28	39	26	29	-	18	32	35	33	26	43	32	32	28	33	30	30	27	27
– bezradności	26	34	39	39	30	29	33	32	33	36	36	31	32	29	24	27	28	23	27
– wściekłości	33	40	32	36	28	27	31	27	27	26	29	25	23	23	19	23	24	17	25
– depresji, bycia nieszczęśliwym	31	45	32	32	27	28	23	23	26	24	25	22	24	23	19	21	21	17	18
– myśli samobójczych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	0	1	2

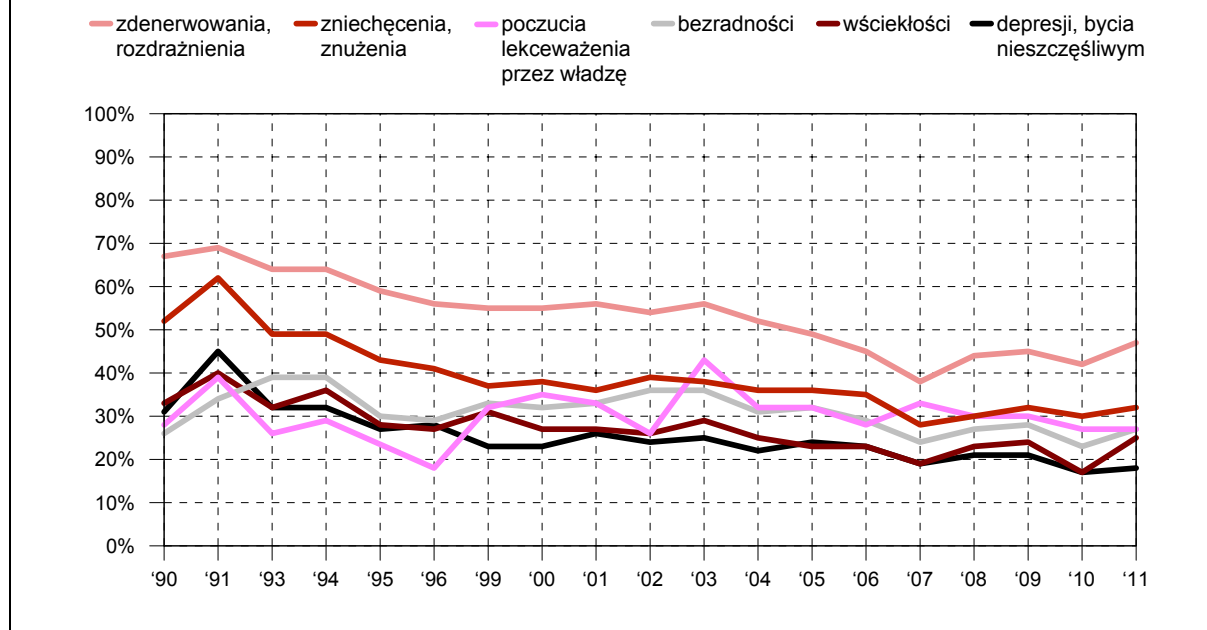
W porównaniu z ubiegłym rokiem umocniło się w Polakach poczucie dumy z własnych osiągnięć (wzrost o 6 punktów), wzrósł również odsetek badanych deklarujących częste odczuwanie wściekłości (o 8 punktów), zdenerwowania i rozdrażnienia (o 5 punktów) oraz bezradności (o 4 punkty).

Zestawienie danych z ostatnich dwudziestu lat pokazuje systematyczną poprawę samopoczucia Polaków. W porównaniu z rokiem 1991 prawie czterokrotnie wzrósł odsetek ankietowanych mających pewność, że wszystko układa się dobrze, i prawie potroił odsetek zadowolonych z faktu, że coś im się w życiu udało. Znacznie większa liczba Polaków często odczuwała zaciekawienie i podekscytowanie. Umocniło się również poczucie dumy z własnych osiągnięć i w roku 2011 było ono najwyższe w całym analizowanym okresie, wyższe nawet od tego, które towarzyszyło Polakom w pierwszych latach transformacji systemowej.

Jednocześnie w ciągu ostatnich dwudziestu lat ponad dwukrotnie spadł odsetek osób często doświadczających smutku i depresji. Niemal dwukrotnie zmniejszyła się grupa osób często odczuwających zniechęcenie i znużenie. Znacząco zmalał odsetek badanych wielokrotnie odczuwających zdenerwowanie, rozdrażnienie oraz wściekłość. W porównaniu z rokiem 1991 zmalały wprawdzie odsetki badanych często doświadczających bezradności oraz lekceważenia przez władzę, to jednak kształtują się one na względnie stabilnym poziomie.

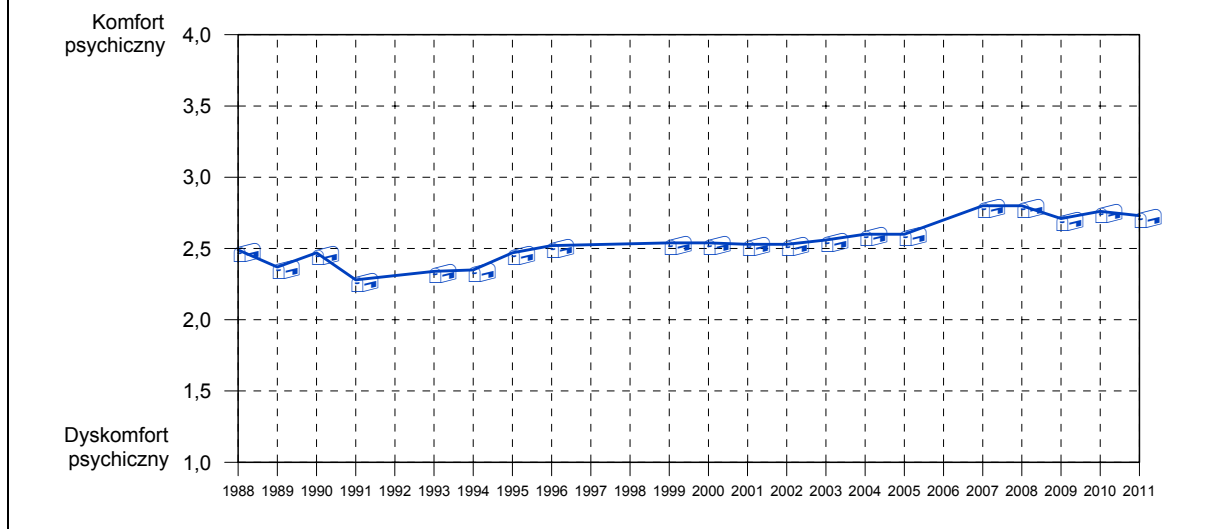
RYS. 2. DEKLARUJĄCY CZĘSTE LUB BARDZO CZĘSTE DOZNAWANIE UCZUCIA

Syntetyczny wskaźnik samopoczucia liczony od 1988 roku przedstawia stan pozytywnych i negatywnych emocji panujących w społeczeństwie. Pokazuje on, że w pierwszych latach transformacji ustrojowo-gospodarczej nastąpiło pogorszenie samopoczucia Polaków, a kolejne lata przyniosły jego poprawę i stabilizację. Znaczącą zmianę na lepsze odnotowaliśmy w roku 2007 i – mimo niewielkich wahań w latach 2008–2011 – stan ten utrzymuje się na podobnym poziomie. W roku 2011 wskaźnik samopoczucia osiągnął wartość bardzo zbliżoną do tej z 2010 roku³, co świadczy o dalszej stabilizacji i stosunkowo dobrej kondycji psychicznej Polaków.

³ Wartości wskaźnika dla roku 2011 wynosi 2,72, natomiast dla roku 2010 – 2,76.

RYS. 3. SAMOPOCZUCIE POLAKÓW W LATACH 1988–2011

Dla dziewięciu wymiarów obliczono średnią nasilenia doznawanych emocji mierzoną na skali od 1 do 4, porządkując je tak, by 1 oznaczało dyskomfort psychiczny, definiowany jako deklarowanie częstych doznań negatywnych, a 4 – komfort psychiczny określony przez częste występowanie emocji pozytywnych. W tak obliczonym wskaźniku pominięto „poczucie lekceważenia przez władzę”, ponieważ jest ono stosunkowo słabo skorelowane z pozostałymi czysto psychologicznymi wymiarami ocen. Ze względu na porównywalność pominięto także „myśli samobójcze” – wprowadzone do pytania dopiero w roku 2008

NASTROJE W ŚRODOWISKU SPOŁECZNYM

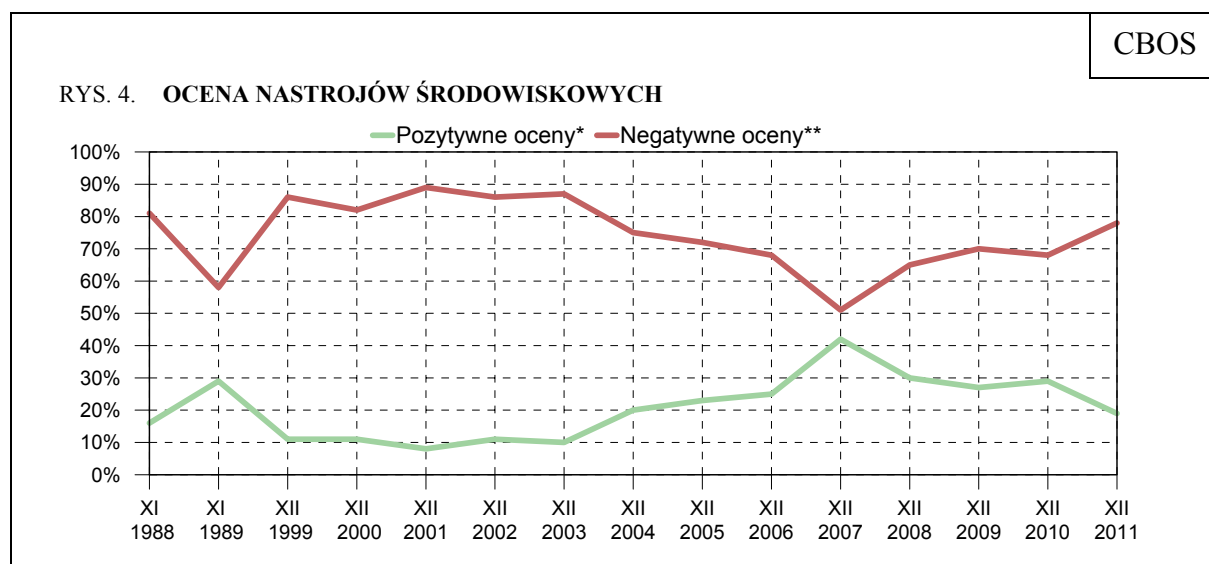
W opisie nastrojów panujących w miejscu pracy oraz w miejscu zamieszkania respondentów wyraźnie przeważają stwierdzenia negatywne nad pozytywnymi (78% wobec 19%). Prawie połowa Polaków deklaruje, że w ich otoczeniu dominuje obawa o przyszłość (47%). W środowisku co szóstego badanego panuje ogólne niezadowolenie, brak wiary w jakąkolwiek poprawę (17%), a co siódmy dostrzega apatię, rezygnację, pogodzenie z losem (14%). Ten negatywny obraz nastrojów społecznych może w jakimś stopniu wynikać z ogólnie znanej skłonności – niejednokrotnie ujawniającej się w badaniach sondażowych – do gorszego postrzegania sytuacji innych ludzi niż swojej własnej.

Niespełna co piąty badany (19%) pozytywnie ocenia atmosferę wśród ludzi, z którymi spotyka się na co dzień – wyczuwa w swoim otoczeniu pewne odprężenie i zadowolenie wynikające z tego, że jest trochę lepiej (15%), a niewielka grupa respondentów wyraża w pełni optymistyczne przekonanie, że w ich środowisku panuje ogólne odprężenie, zadowolenie i wiara, że będzie lepiej (4%).

Tabela 3

Jak ocenił(a)by Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, obecne nastroje wśród ludzi, z którymi styka się Pan(i) na co dzień w zakładzie pracy, miejscu (środowisku) zamieszkania? Które z następujących określić najlepiej to oddaje?	Wskazania respondentów według terminów badań														
	XI '88	XI '89	XII '99	XII '00	XII '01	XII '02	XII '03	XII '04	XII '05	XII '06	XII '07	XII '08	XII '09	XII '10	XII '11
	w procentach														
Lęk, obawa, co przyniesie przyszłość, niepewność jutra	42	40	49	48	51	51	47	39	41	36	29	35	41	39	47
Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej	14	22	8	7	5	6	6	14	16	19	30	19	21	22	15
Apatia, rezygnacja, pogodzenie z losem	17	11	15	11	12	13	14	17	12	15	12	14	14	16	14
Ogólne niezadowolenie, brak wiary w jakąkolwiek poprawę	22	7	22	23	26	22	26	19	19	17	10	16	15	13	17
Ogólne odprężenie i zadowolenie, wiara, że będzie lepiej	2	7	3	4	3	5	4	6	7	6	12	11	6	7	4
Określił(a)bym to inaczej	1	3	1	1	0	0	0	0	1	0	1	2	2	0	1
Trudno powiedzieć	4	9	2	6	3	3	3	5	4	6	6	2	1	3	2

Opinie na temat nastrojów panujących w środowiskach respondentów są zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Dobrym ocenom sprzyja wyższy poziom wykształcenia, mieszkanie w największych, ponadpółmilionowych miastach oraz młody wiek – do 35 roku życia. Obraz nastrojów środowiskowych związany jest także ze statusem materialnym – osoby bardziej zadowolone z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych wyrażają w tym zakresie większy optymizm.

* Zsumowano odsetki odpowiedzi: „Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej” „Ogólne odprężenie i zadowolenie, wiara, że będzie lepiej”

** Zsumowano odsetki odpowiedzi: „Lęk, obawa, co przyniesie przyszłość, niepewność jutra”, „Ogólne niezadowolenie, brak wiary w jakąkolwiek poprawę” i „Apatia, rezygnacja, pogodzenie z losem”
Pominięto: „Określił(a)bym to inaczej” oraz „Trudno powiedzieć”

W stosunku do ubiegłego roku obserwujemy pogorszenie nastrojów środowiskowych – przybyło badanych, którzy dostrzegają wokół siebie lęki, obawę o przyszłość, niepewność jutra (wzrost o 8 punktów), zmalał natomiast odsetek deklarujących, że w ich najbliższym otoczeniu panuje nastrój pewnego odprężenia i zadowolenia, wynikającego z faktu, że jest trochę lepiej (spadek o 7 punktów).

Z analizy dostępnych danych wynika, że najgorsze nastroje środowiskowe panowały w latach 1999–2003. Wtedy to przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi była największa i wahała się w przedziale od 71 do 81 punktów procentowych. Najmniej korzystnie pod tym względem wyglądał rok 2001 – wówczas zaledwie 8% respondentów pozytywnie oceniało nastroje w swoim otoczeniu, a 89% – negatywnie. W latach 2004–2007 rozdźwięk między negatywnymi a pozytywnymi ocenami malał. Najlepszy w całym analizowanym okresie był obraz nastrojów środowiskowych w roku 2007. Wtedy też przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi była najniższa i wynosiła zaledwie 9 punktów procentowych. W roku 2008 nastąpiło ponowne pogorszenie nastrojów. Kolejne dwa lata nie przyniosły większych zmian, natomiast w roku 2011 odnotowaliśmy ponownie znaczące ich pogorszenie.

Należy jednak dodać, że – mimo złej oceny nastrojów środowiskowych w ostatnich czterech latach – są one wciąż lepsze niż te sprzed dziesięciu lat.

W porównaniu z rokiem 2010 samopoczucie Polaków nie uległo zasadniczym zmianom, natomiast w ciągu ostatnich dwudziestu lat odnotowujemy znaczącą jego poprawę. Świadczy o tym między innymi wzrost wartości syntetycznego wskaźnika samopoczucia z 2,3 w roku 1991, poprzez 2,5 w roku 2001, do 2,7 w 2011. Polacy coraz częściej są zadowoleni, że coś im się w życiu udało, są dumni z własnych osiągnięć, a także przekonani, że wszystko układa się dobrze. Rzadziej natomiast odczuwają zniechęcenie, znużenie, zdenerwowanie czy smutek.

Niezależnie od dobrych ocen własnego samopoczucia Polacy negatywnie postrzegają nastrój panujący w ich środowisku – wśród ludzi, z którymi spotykają się na co dzień. Zdominowany jest on przez lęki, obawy, co przyniesie przyszłość, ogólne niezadowolenie i apatię. Choć w stosunku do ubiegłego roku odnotowujemy znaczące pogorszenie nastrojów środowiskowych, to jednak są one wciąż lepsze niż te sprzed dziesięciu lat.

Zmiany w kondycji psychicznej Polaków, jakie zaszły w minionym roku, przypominają te, które wystąpiły po pierwszej fali kryzysu gospodarczego w roku 2008 – ich samopoczucie nie uległo większym zmianom, natomiast nastąpiło istotne pogorszenie nastrojów środowiskowych. Można przypuszczać, że Polacy nie odczuli jeszcze efektów spowolnienia gospodarczego, natomiast docierające ze świata informacje o kryzysie spowodowały eskalację lęków i obaw związanych z przyszłością.

Opracowała
Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

Tabela 1

		Jak często w ciągu 2011 roku był(a) Pan(i) zadowolony(a), bo coś się udało, powiodło się w życiu?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		57	43	944
Płeć	Mężczyźni	58	42	440
	Kobiety	57	43	505
Wiek	18-24 lata	72	28	124
	25-34	67	33	171
	35-44	55	45	153
	45-54	53	47	138
	55-64	53	47	177
	65 lat i więcej	48	52	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	45	349
	Miasto do 20 tys.	48	52	131
	20-100 tys.	59	41	197
	101-500 tys.	56	44	149
	501 tys. i więcej mieszk.	74	26	119
Wykształcenie	Podstawowe	44	56	216
	Zasadnicze zawodowe	49	51	230
	Średnie	61	39	327
	Wyższe	77	23	171
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	76	24	90
	Średni personel, technicy	68	32	35
	Pracownicy adm.-biurowi	62	38	47
	Pracownicy usług	65	35	65
	Robotnicy wykwalifikowani	57	43	119
	Robotnicy niewykwalifik.	49	51	50
	Rolnicy	51	49	51
	Pracujący na własny rach.	64	36	40
Bierni zawodowo	Renciści	32	68	61
	Emeryci	53	47	215
	Uczniowie i studenci	72	28	72
	Bezrobotni	45	55	57
	Gospodynie domowe i inni	54	46	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	31	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	64	36	75
	sekt. pryw. poza rolnict.	61	39	212
	prywatnym gosp. rolnym	61	39	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	52	134
	501-750	50	50	114
	751-1000	47	53	127
	1001-1500	61	39	149
	Powyżej 1500 zł	72	28	202
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	71	150
	Średnie	50	50	434
	Dobre	78	22	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	56	44	56
	Raz w tygodniu	57	43	441
	1-2 razy w miesiącu	62	38	145
	Kilka razy w roku	55	45	198
	W ogóle nie uczestniczy	59	41	103
Poglądy polityczne	Lewica	66	34	134
	Centrum	60	40	315
	Prawica	60	40	261
	Trudno powiedzieć	46	54	235

Tabela 2

		Jak często w ciągu 2011 roku poczuł(a) Pan(i) pewność, że wszystko układa się dobrze?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		55	45	935
Płeć	Mężczyźni	54	46	438
	Kobiety	55	45	497
Wiek	18-24 lata	70	30	122
	25-34	66	34	170
	35-44	53	47	150
	45-54	49	51	138
	55-64	48	52	175
	65 lat i więcej	47	53	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	44	347
	Miasto do 20 tys.	51	49	128
	20-100 tys.	48	52	195
	101-500 tys.	54	46	148
	501 tys. i więcej mieszk.	66	34	117
Wykształcenie	Podstawowe	47	53	214
	Zasadnicze zawodowe	45	55	229
	Średnie	57	43	323
	Wyższe	74	26	168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	78	22	88
	Średni personel, technicy	77	23	35
	Pracownicy adm.-biurowi	67	33	47
	Pracownicy usług	49	51	63
	Robotnicy wykwalifikowani	55	45	118
	Robotnicy niewykwalifik.	41	59	50
	Rolnicy	60	40	51
	Pracujący na własny rach.	65	35	38
Bierni zawodowo	Renciści	32	68	61
	Emeryci	49	51	213
	Uczniowie i studenci	69	31	71
	Bezrobotni	30	70	56
	Gospodynie domowe i inni	52	48	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	26	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	38	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	44	208
	prywatnym gosp. rolnym	62	38	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	46	54	132
	501-750	45	55	113
	751-1000	45	55	126
	1001-1500	55	45	144
	Powyżej 1500 zł	67	33	200
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	80	145
	Średnie	48	52	430
	Dobre	77	23	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	55	45	55
	Raz w tygodniu	56	44	435
	1-2 razy w miesiącu	53	47	144
	Kilka razy w roku	53	47	197
	W ogóle nie uczestniczy	54	46	104
Poglądy polityczne	Lewica	61	39	133
	Centrum	54	46	312
	Prawica	55	45	258
	Trudno powiedzieć	52	48	232

Tabela 3

		Jak często w ciągu 2011 roku był(a) Pan(i) dumny(a) ze swoich osiągnięć?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		52	48	938
Płeć	Mężczyźni	48	52	438
	Kobiety	56	44	500
Wiek	18-24 lata	70	30	124
	25-34	62	38	170
	35-44	47	53	152
	45-54	45	55	138
	55-64	46	54	178
	65 lat i więcej	46	54	177
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	49	347
	Miasto do 20 tys.	50	50	131
	20-100 tys.	51	49	197
	101-500 tys.	55	45	146
	501 tys. i więcej mieszk.	60	40	117
Wykształcenie	Podstawowe	49	51	213
	Zasadnicze zawodowe	40	60	229
	Średnie	54	46	325
	Wyższe	71	29	171
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	75	25	89
	Średni personel, technicy	59	41	35
	Pracownicy adm.-biurowi	61	39	47
	Pracownicy usług	45	55	64
	Robotnicy wykwalifikowani	45	55	119
	Robotnicy niewykwalifik.	41	59	50
	Rolnicy	58	42	51
	Pracujący na własny rach.	62	38	40
Bierni zawodowo	Renciści	31	69	60
	Emeryci	47	53	211
	Uczniowie i studenci	77	23	72
	Bezrobotni	40	60	58
	Gospodynie domowe i inni	51	49	43
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	61	39	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	38	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	50	50	211
	prywatnym gosp. rolnym	59	41	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	46	54	134
	501-750	48	52	113
	751-1000	48	52	124
	1001-1500	56	44	147
	Powyżej 1500 zł	64	36	199
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	73	149
	Średnie	49	51	430
	Dobre	67	33	359
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	50	56
	Raz w tygodniu	53	47	441
	1-2 razy w miesiącu	46	54	145
	Kilka razy w roku	53	47	195
	W ogóle nie uczestniczy	60	40	101
Poglądy polityczne	Lewica	59	41	134
	Centrum	57	43	312
	Prawica	49	51	260
	Trudno powiedzieć	45	55	232

Tabela 4

		Jak często w ciągu 2011 był(a) Pan(i) szczególnie czymś zaciekawiony(a), zainteresowany(a), podekscytowany(a)?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		44	56	941
Płeć	Mężczyźni	46	54	441
	Kobiety	43	57	500
Wiek	18-24 lata	75	25	123
	25-34	57	43	172
	35-44	35	65	150
	45-54	37	63	139
	55-64	39	61	176
	65 lat i więcej	30	70	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	62	349
	Miasto do 20 tys.	40	60	130
	20-100 tys.	50	50	196
	101-500 tys.	44	56	148
	501 tys. i więcej mieszk.	58	42	119
Wykształcenie	Podstawowe	29	71	217
	Zasadnicze zawodowe	32	68	228
	Średnie	53	47	325
	Wyższe	64	36	171
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.	67	33	89
	Średni personel, technicy	52	48	35
	Pracownicy adm.-biurowi	59	41	47
	Pracownicy usług	59	41	65
	Robotnicy wykwalifikowani	45	55	118
	Robotnicy niewykwalifik.	32	68	50
	Rolnicy	21	79	51
	Pracujący na własny rach.	48	52	40
Bierni zawodowo	Renciści	26	74	61
	Emeryci	33	67	213
	Uczniowie i studenci	80	20	70
	Bezrobotni	30	70	58
	Gospodynie domowe i inni	36	64	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	54	46	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	52	48	75
	sekt. pryw. poza rolnict.	51	49	211
	prywatnym gosp. rolnym	21	79	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	30	70	131
	501-750	33	67	114
	751-1000	44	56	126
	1001-1500	46	54	148
	Powyżej 1500 zł	57	43	201
Ocena własnych war. mater.	Złe	23	77	151
	Średnie	38	62	433
	Dobre	61	39	357
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	38	62	56
	Raz w tygodniu	44	56	440
	1-2 razy w miesiącu	43	57	144
	Kilka razy w roku	46	54	198
	W ogóle nie uczestniczy	47	53	104
Poglądy polityczne	Lewica	57	43	133
	Centrum	42	58	314
	Prawica	46	54	261
	Trudno powiedzieć	38	62	233

Tabela 5

		Jak często w ciągu 2011 roku był(a) Pan(i) zdenerwowany(a), rozdrażniony(a)?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		47	53	946
Płeć	Mężczyźni	46	54	441
	Kobiety	49	51	505
Wiek	18-24 lata	39	61	124
	25-34	42	58	172
	35-44	51	49	153
	45-54	52	48	139
	55-64	55	45	177
	65 lat i więcej	44	56	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	48	52	352
	Miasto do 20 tys.	44	56	131
	20-100 tys.	49	51	197
	101-500 tys.	50	50	151
	501 tys. i więcej mieszk.	45	55	116
Wykształcenie	Podstawowe	50	50	217
	Zasadnicze zawodowe	53	47	230
	Średnie	44	56	327
	Wyższe	44	56	172
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	44	56	90
	Średni personel, technicy	44	56	35
	Pracownicy adm.-biurowi	40	60	47
	Pracownicy usług	60	40	65
	Robotnicy wykwalifikowani	43	57	119
	Robotnicy niewykwalifik.	56	44	50
	Rolnicy	45	55	51
	Pracujący na własny rach.	41	59	40
Bierni zawodowo	Renciści	66	34	61
	Emeryci	47	53	214
	Uczniowie i studenci	39	61	72
	Bezrobotni	43	57	58
	Gospodynie domowe i inni	55	45	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	55	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	42	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	56	212
	prywatnym gosp. rolnym	40	60	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	58	42	134
	501-750	57	43	114
	751-1000	49	51	127
	1001-1500	48	52	149
	Powyżej 1500 zł	36	64	199
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	32	151
	Średnie	49	51	437
	Dobre	37	63	358
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	47	56
	Raz w tygodniu	46	54	444
	1-2 razy w miesiącu	41	59	144
	Kilka razy w roku	51	49	198
	W ogóle nie uczestniczy	51	49	105
Poglądy polityczne	Lewica	47	53	135
	Centrum	51	49	313
	Prawica	45	55	261
	Trudno powiedzieć	46	54	237

Tabela 6

		Jak często w ciągu 2011 roku czuł(a) się Pan(i) zniechęcony(a), znużony(a)?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		32	68	939
Płeć	Mężczyźni	28	72	436
	Kobiety	36	64	503
Wiek	18-24 lata	23	77	123
	25-34	22	78	170
	35-44	31	69	152
	45-54	39	61	137
	55-64	43	57	176
	65 lat i więcej	33	67	180
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	73	347
	Miasto do 20 tys.	40	60	130
	20-100 tys.	38	62	196
	101-500 tys.	33	67	147
	501 tys. i więcej mieszk.	27	73	119
Wykształcenie	Podstawowe	40	60	215
	Zasadnicze zawodowe	38	62	226
	Średnie	29	71	326
	Wyższe	21	79	171
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	78	90
	Średni personel, technicy	17	83	35
	Pracownicy adm.-biurowi	30	70	47
	Pracownicy usług	47	53	63
	Robotnicy wykwalifikowani	27	73	117
	Robotnicy niewykwalifik.	38	62	50
	Rolnicy	29	71	51
	Pracujący na własny rach.	21	79	39
Bierni zawodowo	Renciści	48	52	59
	Emeryci	35	65	214
	Uczniowie i studenci	25	75	72
	Bezrobotni	38	62	58
	Gospodynie domowe i inni	40	60	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	78	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	35	65	74
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	73	210
	prywatnym gosp. rolnym	24	76	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	42	58	132
	501-750	38	62	114
	751-1000	30	70	124
	1001-1500	32	68	149
	Powyżej 1500 zł	23	77	199
Ocena własnych war. mater.	Złe	59	41	150
	Średnie	34	66	429
	Dobre	19	81	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	35	65	56
	Raz w tygodniu	31	69	437
	1-2 razy w miesiącu	27	73	144
	Kilka razy w roku	35	65	197
	W ogóle nie uczestniczy	37	63	104
Poglądy polityczne	Lewica	30	70	134
	Centrum	35	65	313
	Prawica	29	71	260
	Trudno powiedzieć	33	67	231

Tabela 7

		Jak często w ciągu 2011 roku czuł(a) się Pan(i) jako obywatel(ka) wyraźnie lekceważony(a) przez władzę?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		27	73	934
Płeć	Mężczyźni	30	70	439
	Kobiety	25	75	495
Wiek	18-24 lata	23	77	123
	25-34	34	66	170
	35-44	32	68	150
	45-54	31	69	134
	55-64	28	72	178
	65 lat i więcej	17	83	180
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	79	346
	Miasto do 20 tys.	27	73	130
	20-100 tys.	30	70	195
	101-500 tys.	34	66	147
	501 tys. i więcej mieszk.	34	66	115
Wykształcenie	Podstawowe	21	79	212
	Zasadnicze zawodowe	30	70	226
	Średnie	29	71	328
	Wyższe	29	71	168
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	71	90
	Średni personel, technicy	31	69	35
	Pracownicy adm.-biurowi	31	69	44
	Pracownicy usług	40	60	63
	Robotnicy wykwalifikowani	31	69	118
	Robotnicy niewykwalifik.	29	71	50
	Rolnicy	20	80	50
	Pracujący na własny rach.	46	54	40
Bierni zawodowo	Renciści	35	65	58
	Emeryci	17	83	214
	Uczniowie i studenci	15	85	70
	Bezrobotni	29	71	58
	Gospodynie domowe i inni	35	65	43
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	36	64	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	69	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	66	209
	prywatnym gosp. rolnym	22	78	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	69	131
	501-750	31	69	111
	751-1000	30	70	125
	1001-1500	24	76	148
	Powyżej 1500 zł	27	73	200
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	64	148
	Średnie	28	72	430
	Dobre	22	78	356
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	82	53
	Raz w tygodniu	24	76	438
	1-2 razy w miesiącu	22	78	144
	Kilka razy w roku	36	64	196
	W ogóle nie uczestniczy	39	61	102
Poglądy polityczne	Lewica	28	72	133
	Centrum	29	71	312
	Prawica	26	74	257
	Trudno powiedzieć	27	73	232

Tabela 8

		Jak często w ciągu 2011 roku czuł(a) się Pan(i) bezradny(a)?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		27	73	943
Płeć	Mężczyźni	22	78	439
	Kobiety	32	68	504
Wiek	18-24 lata	17	83	124
	25-34	19	81	172
	35-44	26	74	151
	45-54	29	71	136
	55-64	38	62	178
	65 lat i więcej	30	70	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	74	348
	Miasto do 20 tys.	29	71	130
	20-100 tys.	29	71	197
	101-500 tys.	29	71	150
	501 tys. i więcej mieszk.	23	77	119
Wykształcenie	Podstawowe	32	68	215
	Zasadnicze zawodowe	38	62	228
	Średnie	22	78	329
	Wyższe	16	84	172
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	86	90
	Średni personel, technicy	18	82	35
	Pracownicy adm.-biurowi	27	73	47
	Pracownicy usług	27	73	65
	Robotnicy wykwalifikowani	19	81	118
	Robotnicy niewykwalifik.	38	62	50
	Rolnicy	29	71	51
	Pracujący na własny rach.	16	84	40
Bierni zawodowo	Renciści	52	48	58
	Emeryci	32	68	215
	Uczniowie i studenci	15	85	72
	Bezrobotni	29	71	58
	Gospodynie domowe i inni	40	60	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	19	81	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	75	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	79	212
	prywatnym gosp. rolnym	17	83	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	36	64	132
	501-750	39	61	114
	751-1000	30	70	127
	1001-1500	27	73	149
	Powyżej 1500 zł	14	86	202
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	47	151
	Średnie	29	71	431
	Dobre	14	86	361
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	74	56
	Raz w tygodniu	26	74	439
	1-2 razy w miesiącu	31	69	145
	Kilka razy w roku	28	72	200
	W ogóle nie uczestniczy	27	73	104
Poglądy polityczne	Lewica	25	75	134
	Centrum	27	73	314
	Prawica	25	75	262
	Trudno powiedzieć	31	69	233

Tabela 9

		Jak często w ciągu 2011 roku ogarniała Pana(ią) wściekłość, miał(a) Pan(i) ochotę, aby wszystko rozwalić?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		25	75	945
Płeć	Mężczyźni	21	79	440
	Kobiety	28	72	505
Wiek	18-24 lata	16	84	124
	25-34	21	79	170
	35-44	25	75	152
	45-54	26	74	139
	55-64	33	67	178
	65 lat i więcej	25	75	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	20	80	349
	Miasto do 20 tys.	31	69	131
	20-100 tys.	29	71	197
	101-500 tys.	28	72	149
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	21	79	119
	Podstawowe	27	73	214
	Zasadnicze zawodowe	33	67	230
	Średnie	22	78	329
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	15	85	172
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	92	89
	Średni personel, technicy	17	83	35
	Pracownicy adm.-biurowi	18	82	47
	Pracownicy usług	36	64	64
	Robotnicy wykwalifikowani	27	73	118
	Robotnicy niewykwalifik.	36	64	50
Bierni zawodowo	Rolnicy	24	76	50
	Pracujący na własny rach.	27	73	40
	Renciści	33	67	61
	Emeryci	26	74	216
	Uczniowie i studenci	11	89	72
Pracuje w:	Bezrobotni	25	75	58
	Gospodynie domowe i inni	39	61	44
	inst. państw., publicznej	21	79	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	73	76
Dochody na jedną osobę	sekt. pryw. poza rolnict.	23	77	212
	prywatnym gosp. rolnym	22	78	38
	Do 500 zł	30	70	133
	501-750	31	69	113
	751-1000	24	76	127
Ocena własnych war. mater.	1001-1500	27	73	148
	Powyżej 1500 zł	17	83	202
	Złe	41	59	149
Udział w prakt. religijnych	Średnie	27	73	435
	Dobre	15	85	361
	Kilka razy w tygodniu	16	84	56
	Raz w tygodniu	21	79	444
	1-2 razy w miesiącu	25	75	144
Poglądy polityczne	Kilka razy w roku	29	71	199
	W ogóle nie uczestniczy	35	65	103
	Lewica	28	72	133
	Centrum	24	76	315
Trudno powiedzieć	Prawica	22	78	262
		27	73	235

Tabela 10

		Jak często w ciągu 2011 roku czuł(a) się Pan(i) niezadowolony(a), był(a) Pan(i) w depresji?		Liczba osób
		Bardzo często lub często	Rzadko lub wcale	
		%	%	
Ogółem		18	82	945
Płeć	Mężczyźni	13	87	440
	Kobiety	23	77	505
Wiek	18-24 lata	11	89	124
	25-34	11	89	169
	35-44	14	86	152
	45-54	21	79	137
	55-64	23	77	179
	65 lat i więcej	28	72	183
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	82	351
	Miasto do 20 tys.	23	77	129
	20-100 tys.	20	80	198
	101-500 tys.	18	82	150
	501 tys. i więcej mieszk.	12	88	117
Wykształcenie	Podstawowe	28	72	216
	Zasadnicze zawodowe	21	79	229
	Średnie	15	85	329
	Wyższe	9	91	170
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	89	88
	Średni personel, technicy	14	86	35
	Pracownicy adm.-biurowi	12	88	47
	Pracownicy usług	18	82	65
	Robotnicy wykwalifikowani	9	91	119
	Robotnicy niewykwalifik.	25	75	49
	Rolnicy	17	83	51
Pracujący na własny rach.	22	78	39	
Bierni zawodowo	Renciści	41	59	61
	Emeryci	24	76	217
	Uczniowie i studenci	9	91	72
	Bezrobotni	16	84	58
	Gospodynie domowe i inni	19	81	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	11	89	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10	90	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	16	84	209
	prywatnym gosp. rolnym	14	86	38
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	76	134
	501-750	18	82	114
	751-1000	20	80	126
	1001-1500	19	81	148
	Powyżej 1500 zł	13	87	202
Ocena własnych war. mater.	Złe	33	67	151
	Średnie	18	82	436
	Dobre	13	87	358
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	78	56
	Raz w tygodniu	19	81	441
	1-2 razy w miesiącu	20	80	144
	Kilka razy w roku	17	83	199
	W ogóle nie uczestniczy	16	84	105
Poglądy polityczne	Lewica	19	81	135
	Centrum	18	82	313
	Prawica	16	84	262
	Trudno powiedzieć	22	78	235

Tabela 11

		Jak ocenił(a)by Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, obecne nastroje wśród ludzi, z którymi styka się Pan(i) na co dzień w zakładzie pracy, miejscu (środowisku) zamieszkania? Które z następujących określił(a)by najlepiej to oddaje?				Liczba osób
		Oceny pozytywne*	Oceny negatywne**	Określił(a)bym to inaczej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		19	78	1	2	949
Płeć	Mężczyźni	23	76	1	1	443
	Kobiety	15	81	1	3	506
Wiek	18-24 lata	37	61	1	1	124
	25-34	26	74		0	172
	35-44	14	85	0	0	153
	45-54	18	81		0	137
	55-64	8	89	1	2	179
	65 lat i więcej	15	75	2	8	184
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	78	1	4	351
	Miasto do 20 tys.	12	86	1	1	131
	20-100 tys.	18	81		1	198
	101-500 tys.	19	78	1	2	151
	501 tys. i więcej mieszk.	33	65	2		119
Wykształcenie	Podstawowe	15	79	1	5	216
	Zasadnicze zawodowe	15	83	0	1	230
	Średnie	19	78	1	2	330
	Wyższe	27	71	1	0	173
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	33	67			90
	Średni personel, technicy	32	68			35
	Pracownicy adm.-biurowi	7	89	2	1	47
	Pracownicy usług	15	84		1	65
	Robotnicy wykwalifikowani	20	77	1	2	119
	Robotnicy niewykwalifik.	20	80			50
	Rolnicy	13	85		2	50
Pracujący na własny rach.	20	77	1	1	40	
Bierni zawodowo	Renciści	11	87		2	61
	Emeryci	13	80	2	5	218
	Uczniowie i studenci	38	60	1	1	72
	Bezrobotni	15	83	1	2	58
	Gospodynie domowe i inni	9	87		4	44
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	70	1	1	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	83	1	1	76
	sekt. prywat. poza rolnict.	23	76	0	1	212
	prywatnym gosp. rolnym	15	85			37
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	13	85	1	1	134
	501-750	13	83		4	114
	751-1000	20	77		3	127
	1001-1500	16	82	1	1	149
	Powyżej 1500 zł	30	67	1	2	203
Ocena własnych war. mater.	Złe	5	90	1	4	151
	Średnie	11	86	1	2	436
	Dobre	33	65	1	2	362
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	13	83		4	56
	Raz w tygodniu	15	81	1	3	444
	1-2 razy w miesiącu	17	81		1	145
	Kilka razy w roku	22	77	0	1	200
	W ogóle nie uczestniczy	32	64	3	1	105
Poglądy polityczne	Lewica	19	79	1	1	135
	Centrum	18	80	0	1	314
	Prawica	21	77	1	2	263
	Trudno powiedzieć	16	77	1	6	237

* Zsumowano odsetki odpowiedzi: „Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej” „Ogólne odprężenie i zadowolenie, wiara, że będzie lepiej”.

** Zsumowano odsetki odpowiedzi: „Lęk, obawa, co przyniesie przyszłość, niepewność jutra”, „Ogólne niezadowolenie, brak wiary w jakąkolwiek poprawę” i „Apatia, rezygnacja, pogodzenie z losem”.